

UCHINCHI RENESSANS DAVRIDA TA'LIM SOHASINI RIVOJLANTIRISHNING XUSUSIYATLARI

Haqnazarova Nilufar

*Andijon viloyati Izboskan tumani 4-son umumiy o'rta ta'lim maktabi Ona tili va
adabiyot fani o'qituvchisi*

Annotatsiya: *Mazkur maqolada yurtimizda barcha sohalarga ta'sir ko'rsatayotgan yangi O'zbekiston islojatlarining ta'lim tizimiga bo'lgan ta'siri va natijalari haqida fikr-mulohazalar yuritilgan.*

Kalit so'zlar: *Ta'lim tizimi, renessans, yangi O'zbekiston, modul, pedagogik faoliyat, ta'lim bosqichlari.*

Ma'lumki, mamlakatimizda dastlabki Renessans davri IX-XI asrlarni o'z ichiga olib, bu davrda nafaqat Sharq, balki G'arbda ham pedagogik fikrlar rivojlanishi uchun katta hissa qo'shgan Muhammad al-Xorazmiy, Abu Nasr Forobiy, Abu Ali ibn Sino, Abu Rayxon Beruniy kabi olimlar faoliyat yuritishgan. Yevropa va Amerikada XX asrning 50 yillarida paydo bo'lgan insonparvarlik pedagogikasi aslida ilk Uyg'onish davri pedagogikasining tub mohiyati va negizini tashkil etgan.

Ikkinchi Renessans davrining paydo bo'lishi va taraqqiyoti Amir Temur va temuriylarsaltanati bilan bog'liqdir. Bu davrda yashab, ijod qilgan Mirzo Ulug'bek, Alisher Navoiy, Zahiriddin Muhammad Boburlarning faoliyati va ilmiy-pedagogik qarashlari g'oyat tahsinga sazovordir. Mirzo Ulug'bek o'z davrida uchta (Buxoroda, Samarqandda, G'ijduvonda) madrasa qurdirib, ta'lim tizimini tubdan isloh qilgan. Mirzo Ulug'bek madrasalaridagi ta'lim olish uch bosqichni (anda, aust, a'lo) o'z ichiga olib, diniy va dunyoviy bilimlarni mukammal o'rgatuvchi chinakam ma'nodagi oliy ta'lim muassasasi namunasi bo'lgan.

E'tibor qaratilsa, bugun jahonda ta'lim muassasalarida kadrlar tayyorlash bosqichlarining yorqin namunasi Mirzo Ulug'bek tomonidan ilk bor amalga oshirilganligiga guvoh bo'lish mumkin. Alisher Navoiyning "Hayrat ul-abror", "Mahbub ul-qulub", "Nazmul javohir" kabi asarlari chinakam ma'nodagi pedagogik asarlardir. Hazratning o'z davrida maktab va madrasalar qurilishiga homiylik qilishi bugungi kun ta'biri bilan aytganda, ta'lim sohasidagi davlat-xususiy sheriklikning yorqin namunasi. Yurtboshimiz ta'kidlab o'tganlaridek, mamlakatimizda "Uchinchi Renessansni yigirmanchi asrda ma'rifatparvar jadid bobolarimiz amalga oshirishlari mumkin edi. Nega deganda, bu fidoyi va jonkuyar zotlar butun umrlarini milliy uyg'onish g'oyasiga bag'ishlab, o'lkani jaholat va qoloqlikdan olib chiqish, millatimizni g'aflat botqog'idan qutqarish uchun bor kuch va imkoniyatlarini safarbar etdilar. SHu yo'lda ular o'zlarining aziz jonlarini ham qurbon qildilar. Ular "Ilmdan boshqa najot yo'q va bo'lishi ham mumkin emas" degan hadisi sharifni hayotiy e'tiqod deb bildilar".

Ma'lumki, jadidlarning asosiy maqsadini "Turkistonni faqat ilmu-ma'rifatgina ijtimoiy-madaniy, siyosiyqisodiy tanglikdan xalos etadi", – degan bosh g'oya tashkil etgan. Ana shu sababli ular o'z g'oyalarini xalq ichida keng targ'ib qilish maqsadida ona tilida ta'lim beradigan yangi usul maktablarini ochishgan, maktablar uchun darsliklar yozishgan, gazeta-jurnallar chop ettirishgan, teatr truppalarini tashkil etishgan. Bir so'z bilan aytganda, ta'lim-tarbiya sohasiga innovatsiyalarni joriy etish yo'lida jonbozlik ko'rsatishgan. Mahmudxo'ja Behbudiy, Munavvar qori Abdurashidxonovlarning izdoshi sifatida Abdulla Avloniy jadid ma'rifatchiligini yanada yuqori bosqichga ko'tarish, ilmiy pedagogikani milliy ta'lim-tarbiya qonuniyatlari va tamoyillari bilan boyitish, ta'limning xalqchilligi va ommaviyligiga erishish kabi masalalarga e'tibor qaratganligi yangi Renessans davrining ustuvor yo'nalishlari bilan hamohangdir.

Yangi Renessans davri quyidagi qonunlar asosiga qurilishi lozim:

- ❑ milliy va umuminsoniy madaniyatga qadriyatli munosabat;
- ❑ ijtimoiy moslashuvchanlik, faollik va mobillik;
- ❑ to'rt uzviy xalqa(maktabgacha; umumiy o'rta va o'rta maxsus;
- ❑ professional va oliy ta'lim)ning mustahkamligi; s
- ❑ haxs hayotiy tajribasiga asoslangan (vitagen) ta'limning ustuvorligi.

Quyidagilar esa, yangi Renessans davrining qonuniyatlari sifatida xizmat qiladi:

- ❑ ta'lim-tarbiyaning maqsadi yangi O'zbekistonni rivojlanish sur'ati, jamiyatimizning zamonaviy ehtiyojlariga mos bo'lishi;
- ❑ ta'lim-tarbiya mazmuni raqamli ta'lim taraqqiyoti bilan uyg'un tarzda belgilab olinishi;
- ❑ ta'lim-tarbiya sifati pedagogik ta'sirning intensivligi va ta'lim natijalarining shaffofligiga asoslanishi;
- ❑ ta'lim-tarbiya metodlari interfaollik, kooperativlikka asoslanishi;
- ❑ ta'lim-tarbiya jarayonini boshqarishda sub'yekt-sub'yekt munosabatlari doirasida korreksion ta'sirning jadalligini hisobga olish;

Ayni paytda yuqorida qayd etib o'tilgan yangi Renessans davri qonun va qonuniyatlari asoslangan holda pedagogika ta'lim sohasini rivojlantirishda quyidagi muammolarga jiddiy e'tibor qaratilishi hamda ularni hal etish yo'llari jadal tarzda ishlab chiqilishi lozim.

Bugungi kunda ta'lim mazmunini takomillashtirmasdan o'qitish sifatiga erishib bo'lmaydi. Buning uchun tizimiga asoslangan ta'lim mazmuni modulli yondashuvning tamoyillari orqali tizimlashtirilishi maqsadga muvofiq. Xuddi shunday o'quv jarayonini amalga oshirish modulli ta'lim texnologiyasi talablariga to'liq javob berishi lozim. Biror-bir ta'lim tizimining "shaklga asoslanib" joriy etilishi ko'zlangan natija bermaydi. Yuqorida ta'kidlab o'tganimizdek, pedagogika ta'lim sohasiga joriy etilayotgan yangi tizimga mos ravishda o'qitish mazmuni ham tubdan o'zgarishi kerak.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Abdullayeva O. "O'zbekistonda yangi uyg'onish – uchinchi Renessans" / "Xalq so'zi" gazetasi, 2020 yil 2 sentyabr', onlayn soni.
2. Qodirov O. Yangilanayotgan O'zbekiston – uchinchi Renessans. // Proceedings of Global Technovation 2 nd International Multidisciplinary Scientific Conference Hosted from London, U.K. December 28th, 2020. <https://conferencepublication.com>.
3. Pedagogika ensiklopediya. I jild. / Mas'ul muharrir R.Safarova. – T.: "O'zbekiston Milliy ensiklopediyasi" Davlat ilmiy nashriyoti, 2015. – 320 b.